

Rodzina Radziwiłłów mocno wpisała się w dzieje Ostrowa i jego okolic.

Ostrów Wielkopolski w latach 1755 -1833 był prywatną własnością Radziwiłłów, a ordynacja przygodzicka istniała do 1939 roku. Najważniejsze budowle w Ostrowie powstały z fundacji lub przy znacznym udziale Radziwiłłów.

Ratusz

Ratusz i pomnik cesarza Wilhelma. Rok 1910

Ratusz w Ostrowie Wielkopolskim. Rok 2019

Ufundowany przez księcia Antoniego Radziwiłła, zbudowany według projektu Johanna Heinricha Haeblerina w stylu neorenesansowym, pierwotnie jednopiętrowy, z otwartym dziedzińcem. Wielokrotnie przebudowywany: w latach 1862, ok. 1908, 1948-1949 (wtedy dobudowano II piętro, a dach otoczono attyką), 1978-1986. Siedziba władz miasta do 1967 roku.

Dawne Gimnazjum Męskie

https://polskaorg.pl/foto/8161/I_Liceum_Ogolnoksztalcace_im_Jana_Kompally_i_Wojciecha_Lipskiego_ul_Gimnazjalna_Ostrow_Wielkopolski_8161286.jpg

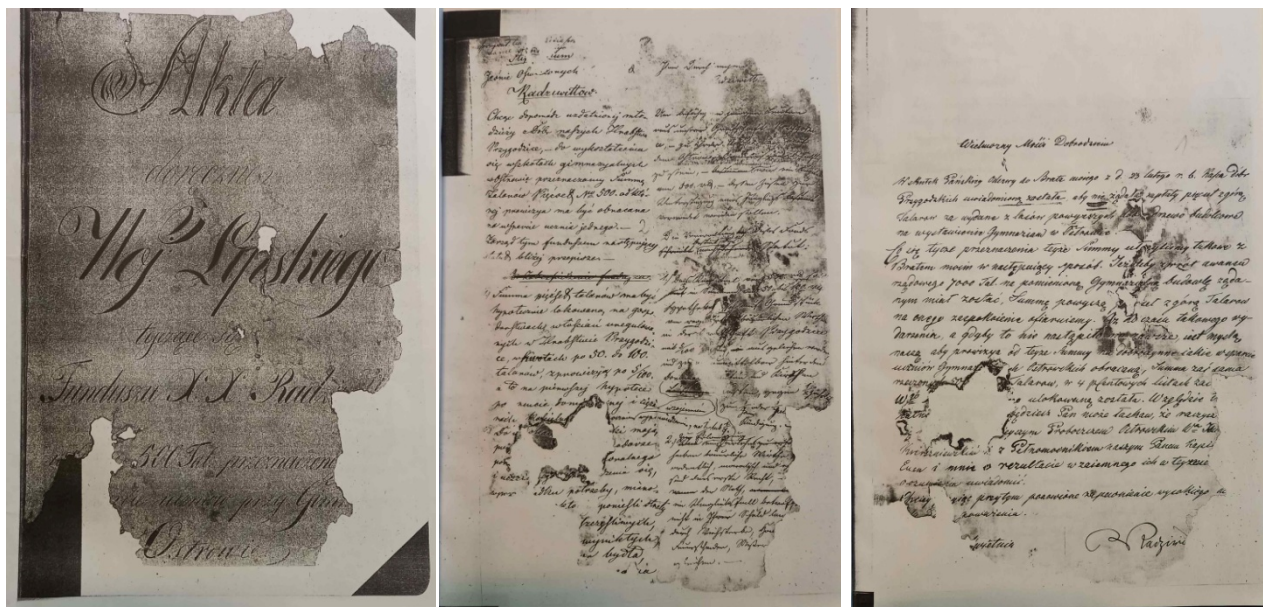

<https://kurierostrowski.pl/wp-content/uploads/2020/01/1-lo-jubileusz.jpg>

Szkoła zbudowana w latach 1844 – 1845 z inicjatywy miejscowego proboszcza ks. Jana Kompally, popartej przez Wojciecha Lipskiego właściciela Lewkowa i książąt Bogusława i Wilhelma Radziwiłłów. Jej powstanie było dziełem skutecznej pracy organicznej i solidarnej współpracy wszystkich grup społeczności miasta i okolic. 14 kwietnia 1845 roku nastąpiło uroczyste otwarcie Królewskiego Katolickiego Gimnazjum w Ostrowie, jak brzmiała pierwsza nazwa obecnego I Liceum Ogólnokształcącego im. Ks. Jana Kompally i W. Lipskiego. Budowę rozpoczęto dopiero w 1844 roku, a uroczyste otwarcie nastąpiło 14 kwietnia 1845 roku. Stało się ono demonstracją polskich oczekiwań i przekonania, że szkoła przyczyni się do zachowania języka i narodowości polskiej. Z początku urzędowymi językami szkoły był zarówno polski, jak i niemiecki.

Wydawano dwujęzyczne sprawozdania roczne, język polski obowiązywał zarówno Polaków, jak i Niemców, i był przedmiotem egzaminu maturalnego dla wszystkich narodowości.

W dokumentach Wojciecha Lipskiego zachowała się korespondencja między nim a Radziwiłłami odnośnie budowy gimnazjum. Obecnie dokument znajduje się w zbiorach Muzeum w Poznaniu. Został tam przekazany przez rodzinę Emilii Kasprzak.

Kościół pw. Stanisława Biskupa Męczennika obecna konkatedra

Kościół wybudowany w latach 1905 – 1907 wg projektu Sylwestra Pajzderskiego, zmodyfikowanego przez Rogera Sławskiego, w stylu neoromańskim. Budowla bazylikowa, trójnawowa, z transeptem i wieżą. Marmurowy ołtarz główny zdobi sprowadzona z Włoch alabastrowa rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz rzeźby adorujących aniołów dłuta Władysława Marcinkowskiego, wybitnego artysty wielkopolskiego, który jest też autorem portalu ze sceną Zwiastowania. Polichromia Henryka Jackowskiego z 1929 roku. Kościół zbudowano staraniem proboszcza ks. Walentego Śmigielskiego i parafian, z poparciem materialnym księcia Ferdynanda Radziwiłła. Wraz z utworzeniem diecezji kaliskiej podniesiony do rangi konkatedry.

W 1906 roku w wieży kościoła umieszczono trzy dzwony – Walenty, Ferdynand i Pelagia – odlane w ludwisarni Schillingów w Apoldzie. Największy – Walenty ze względu na budowniczego kościoła ks. Walentego Śmigielskiego (ufundowany przez kapłana), Ferdynand – ze względu na patrona kościoła, księcia Ferdynanda Radziwiłła,

Pelagia – na wspomnienie żony księcia. 24 kwietnia 1942 roku dwa dzwony – Walenty i Ferdynand – zostały zrabowane przez hitlerowców w czasie drugiej II wojny światowej. Fakt ten został udokumentowany na zdjęciach wykonanych z ukrycia. Według relacji naocznego świadka ks. kan. Henryka Kujawy podczas zrzucania z wieży wielkiego dzwonu, ten aż jęknął, ale nie pękł, zarył się częściowo w ziemię. W wieży ocalał tylko dzwon najmniejszy – Pelagia.

Spadający dzwon z wieży kościoła

Rabowanie dzwonów z wieży

Przygotowanie do transportu dzwonu

Pelagia – to dzwon, który nie został zrabowany przez hitlerowców i pozostał w wieży kościoła do dziś. Odlany w 1905 r. przez Franciszka Schillinga w Apoldzie.

Napis na dzwonie brzmi:
**VIVOS VOCO FESTA DECORO
FULGURA FRANGO DEFUNCTOS PLANGO
VECORA PELAGIA**

(Wołam żyjących, ozdabiam święta, łamię błyskawice, oplakuję umarłych. Jestem nazywana Pelagia).

Ton: es

Ks. Proboszcz Stanisław Matuszczak podjął starania umieszczenia nowych dzwonów. Odlano je w latach 1959-1960 r. w Poznaniu. Były jednak mniejsze od Walentego i Ferdynanda. 22 maja 1960 roku Ks. Arcybiskup Antoni Baraniak dokonał konsekracji dwóch nowych dzwonów – Maryi, Królowej Polski i św. Stanisława BM, które wciągnięto na wieżę 13 czerwca 1960 r. Obecnie mają napęd elektromagnetyczny.

Kościół istniejący w latach 1882 – 1906 pobudowany dzięki Michałowi Hieronimowi Radziwiłłowi .

Lata 1875-1906 , Wnętrze drugiego kościoła - „Stary kościół ostrowski był dla rozmiarów swoich, drewnianego sklepienia i pięknego urządzenia wewnętrznego jedynym w swoim rodzaju w naszych archidiecezjach” (fragment opisu kościoła z książki „Stary kościół parafialny w Ostrowie” z 1906 r.)

Dawny kościół ewangelicki

Dawny kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki pw. MB Królowej Polski, szachulcowo-murowany z 1788 r., poł. XIX w.

Autorstwa I trzcina - Praca własna, CC BY-SA 3.0 pl, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=21801169>

poprzedniej, z 1819 roku. Na początku XX wieku parafia nosiła się z zamiarem rozebrania starego kościoła i budowy nowego, murowanego. W ostateczności skończyło się tylko na dobudowaniu nowej zakrystii. W roku 1945 Mały Kościółek otrzymał, po przekazaniu katolikom, wezwanie Najświętszej Marii Panny. W latach 1945-1959 kościół pełnił funkcję garnizonowego i należał do parafii św. Stanisława, niewiele później utworzono osobną parafię. W latach 50. i 60. zmodernizowano wnętrze (m.in. dokonano w ołtarzu zmian zgodnych z zaleceniami liturgii posoborowej), a w 1973 roku zmieniono hełm wieży z gotyckiego na barokowy. Od lat 90. w kościele ponownie odbywają się nabożeństwa ewangelickie.

Kamień węgielny pod budowę kościoła dla parafii ewangelickiej położono 12 sierpnia 1777 roku staraniem ostrowskich luteran oraz za zgodą (1776) i poparciem właściciela miasta, Michała Hieronima Radziwiłła, który to ofiarował także grunt i budulec. Budowę ukończono 13 czerwca 1778 roku, a konsekracja nastąpiła już 2 października tego samego roku. Do 1806 roku funkcjonował przykościelny cmentarz. W 1816 dokonano, dzięki wsparciu Antoniego Radziwiłła, pierwszego remontu. W 1855 roku wzniesiono nową, murowaną wieżę na miejscu

Budynek sądu

Budynek Sądu powstał w roku 1863 z inicjatywy i przy pomocy Radziwiłłów. Pierwotnie był to dwukondygnacyjny ceglany budynek w stylu normandzkim. W latach 1935-1936 został przebudowany, podwyższony i otynkowany, po dawnym stylowym gmachu zostało tylko wspomnienie.

Gmach Sądu po przebudowie, jeszcze przed otynkowaniem. Negatyw polskiej pocztówki wykorzystany i opisany przez Niemców. Figura Jana Nepomucena została przez Niemców zniszczona wczesną jesienią 1939 roku. Był to najstarszy ostrowski pomnik

Obecnie

Niedaleko Ostrowa powstał:

Pałac myśliwski w Antoninie

Pałac Bagatela

Źródła internetowe:

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Kościół_Najświętszej_Marii_Panny_w_Ostrowie_Wielkopolskim
- <https://konkatedra-ostrowwlp.pl/>
- <https://polska-org.pl>
- https://fotopolska.eu/Ostrow_Wielkopolski/

Bibliografia:

- M. Olejniczak, *Bedeker Ostrowski, Ostrów Wielkopolski 2004*